

szüleinké mellett...
 — hogy ezt mostan megvallhassuk
 szólnom azért kellett!

Bucusu-napja ez ma nekünk
 e szép iskolában...
 és most a lelkünk kertjében
 csupa szent virág van!
 Jó Tanító ur szívére
 hintjük a virágot:
 áldja meg az Isten, ha csak
 már valakit áldott!

Balázs Győző.

A névtelen hős

Levente- vagy legényegyleti előadáson előadható színmű, 1 felv.

Irta: Barcsák István.

Személyek: v. Molnár József gazdalegény
 Juliska, a menyasszonya
 Ábris bácsi, vasuti őr
 Medgyes Mihály gazda
 Vasutas.

Szin: Vasuti megálló (nagyobbfajta őrház) váróterme. Háttul ajtó, jobbra ajtó, balra ablak, felette „Pénztár“ felirású tábla. Jobb sarokban kályha, középen asztal, körötte székek vagy padok. Történik napjainkban.

I. JELENET.

Ábris bácsi, Medgyes Mihály.

Medgyes: (45 éves, falusi gazda, Ábris bácsival az asztalnál ülnek és beszélgetnek)...

...Már régen meg kellett volna látogatni őket, de sohse jutottam hozzá eddig, most oszt rászántam magam. Addig is egy hétig majd csak el lösznek a ház körül, az asszony, meg a gyerekek...

Ábris bácsi: (50 éves, szakállas vasuti őr, — sóhajt.) A gyerekek! Ha az nem lött vóna, nem is láttá vóna meg akkor engöm a vonatablakból. Mert csak amiatt maradtam ezen a vidéken. Legalább messziről lássam, hogy növekedik, hogy csepereedik embörré?

Medgyes: Nem ismer téged?

Ábris bácsi: Dehogy nem, mint Ábris bácsit, az öreg baktert, mert ha mindenkit kerülök is, azt már nem tudtam

megállni, hogy az édös gyerekeimhez ne szóljak! Valahányszor dolga volt itt az állomáson, mindig szóba álltam vele. Kérdőzgettem erről is, arrul is... Meg aztán, hogy a nevelését is lássam. Hogy érdemes volt-e? Mert látod, pajtás, te a háboru szörnyüség, meg a fogolytáborok ezernyi szenvedése után mégis csak megtanáltad a boldogságot, de én — még azt is elvesztettem, ami volt...

Medgyes: De hiszen visszakövetelhetted volna, ami a tied volt... Miért nem töltöd?

Abris bácsi: Mondtam már, hogy nem löhetőt. Engöm már eleitől kezdve holtak hitt itthon mindenki. Hiszen a falumbeliek közül is többen láttak, amikor vérösen összeestem a harc-térőn. Én magam se hittem volna, hogy valaha még embör lösz belőlem.

Medgyes: Oszt mégis hazakerültél.

Abris bácsi: Haza... majdcsak tizenkét évre rá, hogy el-möntem innen... A földet meg addig is csak művelni kellett, igaz-e? A gyereket meg fölnevelni... na nem? Az asszony nem bírta egyedül, még szöröncse, hogy akadt valaki, aki segített neki. Nem ment bitangjába az a kis föld, meg a ház se.

Medgyes: Meg az asszony...

Abris bácsi: Ne hidd... Meggyőződtem róla, hogy hű-séges maradt hozzám az utolsó percig, hiszen még a holtánnyil-vánításom után is csak esztendőre ment hozzá a Mihályhoz. Ha becsstelenséget tapasztaltam volna, nem így járok el, de a jegyző ur, akinél jelentkeztem, megmagyarázta, hogy most már vétők volna szétbolygatni őket.

Medgyes: És ahhoz mit szólnak, hogy te itt bakter-kodsz?

Abris bácsi: Nem tudják... Senki sem tudja, csak az öreg jegyző ur tudja, aki neköm ezt a bakteri hivatalt szörözte, de az már két esztendeje möghalt, az Isten nyugossa szegényt. Fölismerni meg nem ismert föl senki sem, így szakállasan. Ez-után meg már nem valószínű, hogy fölismerhetne valaki.

Medgyes: No, de a volt feleségöd biztos fölismernel!

Abris bácsi: Az talán igön... De az meg olyan ritkán jár erre, minden két-három évben, ha erre veti útja, olyan-kor meg elkerülök a szemük elől...

Medgyes: Hát így már értöm. (Kintről közeledő vonatza-katolás hallatszík.) De úgy hallom, itt a vonat (feláll.) No, Is-ten veled öreg bajtárs! Örülök, hogy jó egészségben látalak!

Abris bácsi: Áldjon meg téged is...

Medgyes: (bensőséges, meleg kézfogás után középen cl.)

Abris bácsi: Boldog embör... (Legyint.) Eh! Gyerünk a dolgunk után (oldalt el, kint a vonatzakatolás erősödik, majd lassan elhallgat. Hang kintről: Zagyvaszöllös. Utána a vonatza-katolás ismétlődik.)

2. JELENET.

Vasutas, v. Molnár, Juliska.

Vasutas: (35 éves, a vonatzakatolás elhangzása után jön középről.) Most éjfélig, azután semmi... Na (leül, előveszi pipáját, tempósan rágyújt.)

v. Molnár: (22 éves, csinos parasztleány, katonaládával jön, középről Juliskával.) Aggyon Isten jó estét!

Juliska: (20 éves, szép parasztleány, jön középről v. Molnárral.) Jó estét kívánok!

Vasutas: Adjon Isten, Jóska! Jó estét hugom! Elkéstemek! Éppen most ment el a vonat az orrotok előtt!

v. Molnár: Nem ahhoz jötem én. Az éjfélihez. Pestre megyek. Berukkolok.

Vasutas: Csak nem tán? Most rukkolsz be? Októberben kellett volna, akkor rukkoltak be a többiek is.

v. Molnár: Tudom, de én félesztendei szabadságot kaptam.

Vasutas: Értöm. Osztán a Juliskát is viszöd magaddal?

Juliska: (szégyenlősen) Ugyan mán, hová gondol, Pétiör bácsi?

v. Molnár: Csak kikisért. Szabó Gerzsonyék kocsiával vannak itt, majd mindjárt beszólnak érte, oszt hazaviszik. Csak éppen elbucsuzunk...

Vasutas: Nagyon helyesen... Mert így van az rendjin... (elballag.) Hát csak bucsuzkodjatok, nem zavarlak benneteket. Tudom én is, mi a bucsuzás, hej, de sok mondanivalója is van ilyenkor az embernek... (el.)

3. JELENET.

Juliska, v. Molnár.

v. Molnár: Juliskám! (Mégfogja a kezét s a szemébe néz.)

Juliska: Jóska, én úgy félek, hogy valami bajod lösz...

v. Molnár: Mi bajom lönné, galambom? Mások is voltak katonának és nem lett kutya bajuk se!

Juliska: Igen, igen, de azért mégis nagyon vigyázz magadra...

v. Molnár: Hogy vigyázzak, hát persze, hogy nagyon vigyázok.

Juliska: A leventék között is mindig az első voltál, remélem, a katonák közt se maradsz az utolsó?

v. Molnár: Nem bizony! Majd meglátod, milyen ügyes tüzér leszek én!

Juliska: Csak ne kapkodjál, mint ahogy szoktad... Csak nyugodtan, vigyázva süsd el azt az ágyut. Aztán mingyárt lépjél félre, mert úgy hallottam, hogy az ágyu mindig visszafarol, amikor elsütik...

v. Molnár: Hej! Galambom! Bizd csak rám azokat az ágyukat, te ahhoz úgy se értöl! Igaz, hogy még én sem, de majd-

csak mögtanulom azt is. Nem boszorkányság az se. De azért mondd csak... gondolsz úgy néha, néha rám is...

Juliska: Hát hogy kérdezhet ilyet... (elfordulva, szégyenlősen), hiszen attól félek, más sem fog az eszembe járni...

v. Molnár: (megöleli.) Hát akkor Isten veled édes galambom... aztán ne sirjál... ám (elfordul s ő is könnyezik)... mert majd csak vége lesz ennek az esztendőnek is, aztán visszajövök erted...

Juliska: Ugy adja a jó Isten...

4. JELENET.

v. Molnár, Juliska, Ábris bácsi.

Ábris bácsi: (jobbrol jön, kezében seprő, szeméttlapát. Meglátja őket. Magában.) Jóska?... Katonaládával... Csak nem rúkkol már... (gondolkozik.) Igaz, csak félesztendő halasztást kapott... (söpröget, rendezgetni kezd.)

v. Molnár: Ennek az öregnek is most kellett idegyünni, az ember nyugodtan már el sem bucsuzhat...

Juliska: (csitítva) Hiszen a dolgát végzi... Nézd csak, milyen szomorúan nézdegél maga elé... Ki ez az öreg? Idevalósi?

v. Molnár: Nem hinném. A faluból nem ismeri senki, pedig már jó régön itt szöszmötöl az órház körül...

Ábris bácsi: (a jobb ajtón kimegy.)

Juliska: Látod, már ki is ment. Van benne tapintat... ugy-e?

v. Molnár: Nem sok vizet zavar az öreg, az igaz. Hát Juliskám, áldjon meg a jó Isten, aztán vigyázz magadra te is. (Megcsókolja.) No... ne sirj már te... mert még én is rákezzem...

Juliska: (sirva) Aztán írsz-e majd?

v. Molnár: Amikor csak lehet mindig...

Juliska: Aztán mikor kapsz szabadságot?

v. Molnár: Mikor, hát ha sikerül, talán már egy hónap múlva is hazarándulok, hogy krumplivirágot tehess a kalapom, akarom mondani a csákóm mellé...

(Hang kintről: „Juliska te! Juliska! Gyere, mert itt hagyunk!”)

Juliska: Már itt is vannak értem... (kiszól) Megyek már... Isten veled Jóska (még egyszer megcsókolják egymást.)

v. Molnár: Isten áldjon édös Juliskám...

Juliska: Vigyázz magadra! (Középen kiszalad.)

5. JELENET.

v. Molnár, Vasutas, később Ábris bácsi.

v. Molnár: (leül katonaládájára, rágyújt.)

Vasutas: (középről bejön.) Hát Juliska hazament már?

v. Molnár: Haza...

Vasutas: Hallottam, hogy a Gerzsonyék beszóltak érte. Aztán elbucszutatok? (Leül.)

v. Molnár: (kellemetlenül.) El... (kis szünet után.) Mondja, Pétör bácsi?

Vasutas: No?

v. Molnár: Igön kibabrálnak az embörrel a katonáéknál? Magának tudni köll, mert maga már volt katona...

Vasutas: Már akivel hogy. Néköm jó sorom volt ott is.

v. Molnár: Hol szolgált?

Vasutas: A magyar királyi 73-dik élelmezési vonatosztály-nál, öcsém... De te hová mégy?

v. Molnár: A tűzérékhöz...

Vasutas: Hát, ott bizony már egy kicsit cifrább lesz, ugy-löhet...

v. Molnár: Juliska azt mondta, hogy nagyon vigyázzak magamra...

Vasutas: Vigyázz? Hát vigyázni azt köll mindenhol. Különösen eleinte, amíg ujonc az ember.

Ábris bácsi: (bejön, leül a kályha mellé.)

v. Molnár: Hát majd csak megleszünk valahogy. Én nem félök...

Vasutas: Hát félni éppen nem köll, nem ettek ott még meg senkit sem, de vigyázni azért mégis jó lesz...

v. Molnár: Az már igaz. (Kis szünet.) Mikor van itt pontosan a vonat?

Vasutas: Menetrend szerint éjjél után egy perckor köllene itt lennie, de mindig késik mostanában két-három percet.

v. Molnár: Akkor várhatok még vagy másfél órát. (Kis szünet.) Mondja csak, Pétör bácsi, hát ez az öreg szakállas, volt-e katona? (Az öregre int.)

Vasutas: Ábris bácsi? Hm! Ez volt még csak igazán! A világháboruban. Fogoly is volt, sokáig az oroszoknál. Bizony, sokat tudna ez mesélni, ha akarna, dehát igen szűkszavu. Nagyon meglörte a sok szenvedés a szegényt. (Egészen halkán.) Valami nagy bánata lehet. (Kintről kutyaugatás hallatszik.) Hát ezeket mi lelte? (Az ugatás erősödik.) Megállj már, körül nézők, mér veszködnek? (Középen ki.)

6. JELENET.

v. Molnár, Ábris bácsi, később Vasutas.

Ábris bácsi: (kedvtelve nézegeti v. Molnárt.) Szép szál legény löttél, Jóska! Kallónának mégy?

v. Molnár: Annak, öreg. Hallom, hogy maga is volt katona.

Ábris bácsi: Voltam. Sokáig... Három esztendeig rendszeren, német szóra, azután meg a háboruban... a világháboruban még hozzá, hogy verné meg az Isten, aki...

v. Molnár: Aztán sokat szenvedtek?

Ábris bácsi: Nincs arról, fiam, fogalma annak, aki nem volt benne. Aztán miért? Van sok értelme? A magyar volt a vi-

lág leghátrább katonája s hogy elárulták a hazáját, amelyből ő egy maroknyit se engedett oda másnak, hát meggyalázták, kirabolták, földönfutóvá tették!? Nem hinném, fiam, hogy volna ebben a megmaradt kis országban, de még mögszállott területükön is olyan magyar, aki valamiképen meg ne sínylette volna a háborút...

v. Molnár: Igazsága van. Az én édősapám is odamaradt a háboruban...

Ábris bácsi: Hogy a te apád? A háboruban? Hiszen ugy tudom, él az apád?

v. Molnár: Él, él, de az csak a nevelőapám. Mustoha. Az édöset a háboru vitte el tőlem.

Ábris bácsi: Elesött...

v. Molnár: Azt mondták... Én nem is ösmertem... szegényt... mert csak három hónapos voltam, amikor a háboru ki-tört, csak hallomásból tudom, amit tudok. Az édesanyámtól, meg a falubeli bajtársaitól, akik hazakerültek... Akik látták, amikor elesött...

Ábris bácsi: Aztán hol van eltemetve?

v. Molnár: Ha azt tudnánk! Senki sem tudja. Attól a perctől kezdve, hogy elesni látták, eltűnt. Még a holtteste se került meg többé. Azt sem tudjuk, hová, a kerek világnak melyik részében van elhantolva szegény...

Ábris bácsi: Miért nem kerestettétek?

v. Molnár: Édősanyám minden elkövetett, hogy megtaláljuk, azután meg a mostohaapám is kutatta még azután is, hogy holtta nyilvánították...

Ábris bácsi: De hát ha meg se halt? Hát ha csak súlyosan megsebesült és úgy fogták el az oroszok. Hát ha elkallódott valahol a fogságban? Nagy ám, fiam az az Oroszország, se vége, se hossza! Látod-e, én is több mint tíz esztendő után tudtam csak hazavergődni.

v. Molnár: Mégis már tíz éve itthon van! De az én édesapám már több mint husz éve eltűnt! Bizonyosan möghalt már azóta, mert ha nem, azóta már csak jelentkezett volna...

Ábris bácsi: Jelentkezett volna? No és ha mégse jelentkezett volna előbb, csak amikor már késő volt... Amikor már holtta nyilvánították? Amikor a felesége már a más asszonya lett? Amikor... a gyerekeinek már a neve is más volt... mint neki (egyre érzékenyebben.)

v. Molnár: (nagyot sóhajt.) Akkor is jelentkeznie kellett volna neki...

Ábris bácsi: Aztán hol jelentkezett volna, mondd csak? A feleségénél? Aki már rég elsiratta, meggyászolta... Akinek a szívébe már régen új szerelemvirág sarjadt... Vagy a gyermekéhez ment volna? Aki nem is ismerte? Akit más nevelt föl, aki másnak mondta azt, hogy édősapám?... Még a tulajdon falujába

se mehelőtt ilyenformán... Értöd-e már, hogy miért nem jelentkezhetett a te édesapád, ha csakugyan sikerült volna neki hazajönnie?

v. Molnár: Ábris bácsi! Hát maga csakugyan azt gondolja, hogy még életben lehet valahol az én édesapám?

Ábris bácsi: Aztán miért volna az lehetetlen? Hát ha közelebb van hozzád, mint gondolnád?

v. Molnár: Ugyan ne beszéljen már ilyen bolondságokat. Egészen felzavarta a szívemet. Istenem, ha élne az én édesapám. Ha tudnám, hogy él még...

Ábris bácsi: Mi lönne akkor?

Vasutas: (középről bejön, megáll s figyeli őket.)

v. Molnár: Ha megtudnám, hogy életben van valahol? Főlkeresném és még a lábanyomát is mögcsókolnám! Mert ha úgy van, ahogy Ábris bácsi mondja, akkor...

Ábris bácsi: Csak így lehet...

v. Molnár: Akkor az én édesapám a legnagyobb hős a világon, mert legyőzte önmagát, hogy azok, akiket szeretett, zavar-talan boldogságban élhessenek...

Ábris bácsi: Hát ez való igaz, fiam...

v. Molnár: (eszmélve.) Ábris bácsi! Tudja-e, hogy az én édesapámat is Ábrisnak hívták?

Ábris bácsi: (csendesen, maga elé) Varga Ábrisnak...

v. Molnár: (kítőző örömmel.) Annak! Varga Ábrisnak! De hát honnan tudja?... Több, mint tíz évig fogoly volt... tíz éve már annak, hogy itt él... Aztán mégis tudja... És Ábris bácsinak hívják... Édes jó Istenem, ne hagyj el... de hiszen... hiszen akkor... akkor... (Ábris bácsi nyakába borul)... édes... apám!... Édes, drága, elveszett... jó... apám...

Ábris bácsi: (sirva, reszketve tárja ki két karját s öleli szívére fiát)... Fiam!... Fiam!... Édős fiam!... Husz évig szenvedtem ezért a percért... Ezért a percnyi boldogságért... de megérte! (Csókolgatja fiát.) Hát nem tagadod meg a te szerencsétlen édesapádat?

v. Molnár: Hogy mögtagadnám? Büszke vagyok rá!

Ábris bácsi: Én is tereád, édős fiam! Soha sem hittem volna, hogy életemben még ilyen boldog lehessenek!

v. Molnár: Csakhogy megtaláltam édesapámat! Majd meglátia, milyen boldogan élünk ezután! Igaz, nekem most be kell rukkolni, de majd ha visszajövök... Addig is... vigyázzon a Juliskámra... édesapám...

Ábris bácsi: Ugy, ugy, fiam, első a kötelesség! Hát csak menj! (Megcsókolja.) Az Isten vezéreljön... vigyázzok a Juliskádra, mint a szemem fényére... (Megtántorodik.) Mi ez? (Szívéhez kap.) Jaj! (Összeesik.)

v. Molnár: (rémülten hozzáugrik.) Édesapám! Édesapám! Péter bácsi segítsen! Mi baja? Megártott! a boldogság?

Vasutas: (odamegy Abris bácsihoz, megvizsgálja, hallgatja a szívét, majd leteszi a sapkáját.) Meghalt... Megszakadt a szíve szegénynek... örömeiben...

v. Molnár: (felsikoltva ráborul.) Édesapám!...

(Függöny.)

Ének- és tornaversenyek

Az elemi iskolák új tanterve olyan tantárgyakra is nagyobb súlyt kíván fektetni, amelyek eddig meglehetősen elhanyagolt és melléktantárgyaknak tekintettek: nevezetesen az éneket és tornát. Az énekhang ápolása és a zenei érzék felébresztése nemcsak az esztétikai érzést emeli, de erősíti a vallásos és hazafias érzést is. De nemcsak a gyermek, hanem a felnőtt is szívesen dalol és az egyre jobban terjedő dalosversenyek nemcsak meghódítják, hanem közelebb is hozzák egymáshoz a falut és várost, úgyszintén az iskolát és a szülőket is. Csak természetes, hogy ezt a kiálkozó jó alkalmat minden iskolának fel kell használnia.

Csak elismeréssel szólhatunk arról, hogy egyre több és több tanfelügyelőség területén léptették életbe az énekversennyel kapcsolatos tornaünnepélyeket. Az éneket szerető fegyelmezett emberek inkább töltik idejüket az énekkarokban, mint dorbézolással, viszont a torna, mint testnevelés, elsősorban a gyermek egészségének, erejének és ügyességének tervszerű fejlesztésére, azonkívül önfegyelmezésre, engedelmességre, önuralomra, önálló elhatározásokra és cselekvésre, egymás szeretetére és megbecsülésére, összetartásra nevel.

Mindezekhez hozzájárul az, hogy Trianon után vagyunk, amikor minden oldalról ugyyszólván ellenség vesz körül bennünket és katonát is — még egyelőre — csak annyit tarthatunk, amennyit a békeszerződés előírt. Éppen ezért szükséges, hogy az elemi népiskolák ének- és tornaünnepélyei mintegy alappillérei legyenek a későbbi leventeintézménynek.

A versenyeket lehetőleg ünnepnap rendezzük és két részből álljanak: ének- és tornarészből. Az énekből mindenkor és mindeütt csak csapatverseny legyen. Ennek is két része lehet: 1. kötött darabok előadása, amely minden csapatra nézve kötelező és 2. szabadon választott darabok előadása. A tornaünnepély szintén kettős: kötött darabok előadása és 2. szabadon választott gyakorlatok bemutatása.

Az ilyen együttes ünnepélyeknek bizonyosan meglesz a maguk nagy érdeklődő közönsége is, hiszen szívet-lelket gyönyörködtetnek s nemcsak az érdekelt szülők lesznek jelen, hanem mindenki, aki a testet és lelket szereti s azok megnyilvánulását ki-